

Národní fronta – místní výbor Nemanice

1948–1989

Inventář

EL NAD č.: 1877

AP č.: 498

Monika Žáčková

Horšovský Týn 2019

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	6
Seznam použitých pramenů a literatury	7

Přílohy:

Příloha č. 1: Přehled předsedů Místního akčního výboru Národní fronty Nemanice a Místního výboru Národní fronty Nemanice	8
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	9

Inventární seznam:

1. Orgány MAV NF a MV NF	11
2. Úřední agenda MAV NF	11

I. Vývoj původce archiválií

Původcem archivního fondu Národní fronta – místní výbor Nemanice je Místní akční výbor Národní fronty Nemanice (28. 2. 1948–1954) a Místní výbor Národní fronty Nemanice (1954–1961, 23. 9. 1971–1990). Místní výbory Národní fronty neměly vlastní sekretariát, schůze se většinou konaly v prostorách místního národního výboru (MNV) nebo kulturních zařízeních obce.

Národní fronta, ustavená již na jaře 1945 na podkladě Košického vládního programu, se stala trvalou politickou základnou veřejného života. Pevnou organizační strukturu však dostala až po únoru 1948, kdy byly vytvářeny akční výbory Národní fronty všech stupňů.

Místní akční výbory Národní fronty (MAV NF) se ustavovaly ze zástupců všech složek Národní fronty, tedy politických stran, celonárodních organizací a případně dalších složek, které v obci vyvíjely činnost, na základě delegačního principu.¹ Počet členů MAV NF nebyl přesně stanoven, zprvu však neměl být větší než dvanáct. Určoval se podle počtu organizací a složek v obci a podle velikosti obce. Zprvu neměl mít více než dvanáct členů. Vedoucí postavení v MAV NF měla Komunistická strana Československa (KSČ).

Funkce v MAV NF byly označovány jako „čestné“, zpravidla se volil předseda, místopředseda a jednatel MAV NF. Předseda měl za úkol svolávat schůze MAV NF, řídit práci MAV NF, udržovat styk s okresním akčním výborem Národní fronty (OAV NF) na různých aktivech a konferencích, místopředseda měl zastupovat předsedu v jeho nepřítomnosti a starat se o plnění plánu práce obce. Jednatel vedl kartotéku MAV NF, vyřizoval administrativu MAV NF, spolu s předsedou podepisoval odeslanou poštu, dohlížel na činnost masových organizací v obci, pořizoval zápisy ze schůzí MAV NF a zasílal je v opise na OAV NF. Schůze MAV NF se konaly obvykle jednou za měsíc.

Místní akční výbor Národní fronty v Nemanicích byl ustaven 28. února 1948. Dne 2. března 1948 OAV NF v Domažlicích schválil osmičlenné předsednictvo MAV NF Nemanice v čele s Karlem Stroleným. Akceptoval rovněž místopředsedu a jednatele místního akčního výboru. Do MAV NF nemohli být přijati členové bez schválení OAV NF. Již v březnu 1948 stávajícího předsedu vystřídal František Šubrt. Ten v červenci 1948 odstoupil, neboť byl navržen na předsedu MNV Nemanice (tyto dvě funkce nesměly být slučovány, předseda MNV nemohl zastávat současně funkci předsedy MAV NF). Nově se předsedou reorganizovaného osmičlenného místního akčního výboru stal Václav Buršík.

Prvořadým úkolem MAV NF bylo provádět tzv. „očistu politického a veřejného života“ od „reakčních živlů“ a „nespolehlivých“ funkcionářů a očistit společnost od všech odpůrců KSČ. Nedostatečnou pravomoc k této činnosti akčních výborů Národní fronty legalizoval, v podstatě se zpětnou platností, zákon č. 213/1948 Sb., o úpravě některých poměrů na ochranu veřejných zájmů. V Nemanicích došlo například k odvolání některých členů MNV, k odejmutí živnostenských oprávnění, začlenění osob do výroby a zbavení národní správy.

Akční výbory ukončily svoji činnost během roku 1954 v souvislosti s dokončením „očisty“ a s tehdy připravovanými volbami do národních výborů. Jejich organizační strukturu založenou na územním principu převzaly výbory Národní fronty různých stupňů.² Víceméně se jednalo pouze o formální změnu, postupně z názvů akčních výborů Národní fronty vymizelo označení „akční“. V důsledku vývoje a ustálení politických poměrů se i MAV NF Nemanice během roku 1954 přeměnil na Místní výbor Národní fronty Nemanice (MV NF).

---

¹ V sídle farností měl být do místního akčního výboru Národní fronty kooptován ihned po založení farního výboru Katolické akce jako člen místního akčního výboru Národní fronty také jeden jeho zástupce.

² Nejvýše stál ústřední výbor, jemu byly podřízeny krajské výbory a městské výbory Prahy, těm podléhaly okresní výbory a okresním výborům městské, obvodní a místní výbory Národní fronty.

Postavení Národní fronty v politickém systému republiky upevnila nová ústava Československé socialistické republiky z 11. července 1960,³ kde je Národní fronta charakterizována jako: „Národní fronta Čechů a Slováků, v níž jsou sdruženy společenské organizace, je politickým výrazem svazku pracujících měst a venkova, vedeného Komunistickou stranou Československa.“

Podle přehledu MV NF na okrese Domažlice vypracovaného OV NF Domažlice 11. února 1961 byl MV NF Nemanice zařazen mezi obce, ve kterých mělo během roku 1961 dojít k jejich postupnému zrušení. MV NF Nemanice tak v roce 1961 přerušil až do roku 1971 svou činnost.

Postupné změny politické situace se odrazily i v činnosti Národní fronty. Po událostech zvaných „Pražské jaro“ byl 13. září 1968 přijat zákon o Národní frontě, umožňující existenci a činnost jen těm politickým stranám a organizacím, které jsou sdruženy v Národní frontě.⁴ Na základě tohoto zákona Ústřední výbor Národní fronty České socialistické republiky vytvořil „Statut Národní fronty České socialistické republiky“, který definoval principy činnosti a organizační strukturu organizace. Do té doby pracovalo na domažlickém okrese pouze devět městských a místních výborů Národní fronty. Nejprve došlo k přestavbě stávajících MV NF ve větších obcích a postupně se opět ustavovaly MV NF i v menších obcích.

Shora zmiňovaný zákon o Národní frontě neplatil dlouho, v prosinci roku 1970 byl zrušen zákonem č. 146/1970 Sb.,⁵ neboť úloha Národní fronty Čechů a Slováků byla v podstatě zakotvena v Ústavě Československé socialistické republiky. Zrušením zákona zanikla také platnost „Statutu Národní fronty České socialistické republiky“. Statut nahradil dokument nazvaný „Národní fronta Československé socialistické republiky a hlavní principy její činnosti“, který schválila 27. ledna 1971 celostátní konference Národní fronty Československé socialistické republiky. Platil až do ukončení činnosti Národní fronty. Činnost Národní fronty se měla soustředit (pod vedením KSČ) na získávání a politické sjednocování tříd a společenských vrstev sdružených ve společenských organizacích a v politických stranách. Současně Národní fronta sjednocovala a koordinovala jejich všeobecnou politickou činnost v souladu s programem a usneseními KSČ.

Na základě úkolu Ústředního výboru Národní fronty rozšířit základnu a zakládat nové MV NF bylo před volbami v roce 1971 nově ustaveno v okrese Domažlice dvacet čtyři MV NF. Patřil mezi ně i MV NF Nemanice, utvořený 23. září 1971.

V roce 1985 se skládal MV NF Nemanice z devíti členů a sdružoval sedm členských organizací (místní organizace Československého červeného kříže, Českého svazu chovatelů, Českého svazu žen, Svazarmu, Svazu požární ochrany, Dohlížecího výboru spotřebního družstva Jednoty a KSČ). Každá uvedená organizace měla v MV NF svého zástupce. Podle vypracovaného plánu práce se členové MV NF scházeli zhruba jednou za dva měsíce a z jednotlivých zasedání vypracovávali zápisy. Činnost MV NF se orientovala především na zabezpečení jednotlivých státně politických akcí (např. oslav k výročí osvobození Československa, Velké říjnové socialistické revoluce, Měsíce československo-sovětského přátelství, Mezinárodního dne žen, mírových ohňů apod.). MV NF úzce spolupracoval s MNV Nemanice, čtvrtletně svolávaly společná zasedání s radou MNV a jednou ročně společná plenární zasedání. Projednávaly především otázky volebních programů Národní fronty, kulturně výchovné činnosti a otázky zlepšování životního prostředí.

³ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

⁴ Zákon č. 128/1968 Sb., o Národní frontě.

⁵ Zákon č. 146/1970 Sb., kterým se ruší zákon č. 128/1968 Sb., o Národní frontě.

V souvislosti s politickým vývojem v Československu po 17. listopadu 1989 došlo zákonem č. 135/1989 Sb.⁶ ke zrušení článku čtyři Ústavy Československé socialistické republiky z roku 1960 o vedoucí úloze KSC a článek šest byl upraven tak, že „Národní fronta je politickým výrazem svazku národů a národností, sociálních vrstev a zájmových skupin. Mohou se v ní sdružovat politické strany, společenské a zájmové organizace.“

Ústřední výbor Národní fronty Československé socialistické republiky ukončil rozhodnutím organizací v něm sdružených činnost 7. února 1990. Národní fronta jako celek tímto dnem zanikla, její majetek připadl státu. Nižší složky byly uvedeny do klidového stavu a v průběhu roku 1990 svou činnost také ukončily.⁷ Činnost ukončil v roce 1990 i MV NF Nemanice.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archivní fond Národní fronta – místní výbor Nemanice byl dohledán při provádění generální inventury Národního archivního dědictví v archivech ČR v roce 2013 ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Jednalo se o tři úřední knihy z let 1959–1989 (č. j. SOAP/010-0661/2013).

Ukládání vyřízených písemností orgánů Národní fronty se řídilo „Dohodou mezi Ústředním výborem Národní fronty České socialistické republiky a Ministerstvem vnitra České socialistické republiky (archivní správou)“ z roku 1978 a „Skartačním plánem pro uschovávání a vyřazování písemností orgánů Národní fronty“.

O uložení dokumentů MAV NF a MV NF Nemanice či jejich případných ztrátách nejsou k dispozici žádné informace. Původce pravděpodobně neměl žádný spisový plán a archiválie nenesou žádné stopy ukládacího systému. Podle jediného dochovaného podacího protokolu z let 1948–1950 obdržel došlý dokument číslo jednací a bylo zaznamenáno, kdy a od koho došel, obsah podání a datum a způsob vyřízení. Na zlomku dochovaných spisů se neobjevují žádná prezentační razítka. Zvláště původce ukládal zápisy ze schůzí.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Národní fronta – místní výbor Nemanice obsahuje archiválie z let 1948–1989.

V roce 2018 zpracovatelka archivního fondu Národní fronta – okresní výbor Domažlice přesunula do tohoto archivního fondu jeden podací protokol z let 1948–1950 a jeden karton spisů z let 1948–1950 z archivního fondu Národní fronta – okresní výbor Domažlice (č. j. SOAP/010-0617/2018).

Formální zpracování inventáře odpovídá metodickému pokynu ředitele Státního oblastního archivu v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek č. j. SOAP/006-0767/2010 z 12. března 2010 s přihlédnutím k dodatku metodického pokynu z roku 2014 č. j. SOAP/006-01300/2014 a metodickému návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, kterým se vydávají nová Základní pravidla pro zpracování archiválií č. j. MV-46913/AS-1/AS-2013.

Inventární seznam se člení na dvě oddělení: orgány MAV NF a MV NF a úřední agenda MAV NF. Do oddělení orgány MAV NF a MV NF jsou zařazeny zápisy ze schůzí MAV NF a MV NF. Ostatní archiválie jsou zařazeny do oddělení úřední agenda MAV NF a jsou uspořádány obvyklým způsobem podle evidenčních jednotek. Inventární jednotku tvoří

---

⁶ Ústavní zákon č. 135/1989 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

⁷ Dne 20. září 1990 schválilo Federální shromáždění ústavní zákon č. 376/1990 Sb., kterým se mění Ústava České a Slovenské Federativní Republiky, ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně je článek o existenci Národní fronty zcela vypuštěn, uvádí pouze článek o vypořádání majetku, který spravovala bývalá Národní fronta.

v inventárním seznamu soubor zápisů, věcná skupina archiválií v podobě aktového materiálu za celé dochované časové období nebo jednotlivá kniha. Rozlišení typu archiválie odpovídá také příslušná evidenční jednotka.

Archivní fond Národní fronta – místní výbor Nemanice je torzovitý, z významných archiválií v něm úplně chybějí zápisy ze schůzí místního výboru Národní fronty z let 1951–1958 a z let 1971–1973. Chybějí také podací protokoly, vyjma podacího protokolu z let 1948–1950. Spisy se nedochovaly téměř žádné. Součástí archivního fondu jsou archiválie nadřízených organizací zasílané MAV NF na vědomí (inv. č. 6).

Při současném pořádání nebyly z důvodu přehodnocení významu či multiplicity vyřazeny žádné archiválie.

Fyzický stav archiválií je dobrý, archiválie nejsou poškozeny. Jazykem archiválií je čeština.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Nejvýznamnější archiválie archivního fondu Národní fronta – místní výbor Nemanice představují zápisy ze schůzí místního akčního výboru a místního výboru Národní fronty (inv. č. 1–4). Odráží se v nich činnost Národní fronty v obci, ovšem pro utvoření ucelenějšího obrazu o jejím fungování v Nemanicích je nezbytné ke studiu využít archivní fond Národní fronta – okresní výbor Domažlice (EL NAD 551). Místní výbory Národní fronty se řídily usneseními okresního výboru Národní fronty, plnily jeho úkoly a zasílaly mu zprávy o činnosti. V archivním fondu Národní fronta – okresní výbor Domažlice můžeme proto dohledat také např. zápisy ze schůzí místního výboru Národní fronty, které zasílal okresnímu výboru na vědomí, plány práce, informace o schvalování místních výborů Národní fronty a jejich členů či zprávy o činnosti.

Místní výbor Národní fronty Nemanice úzce spolupracoval s Místním národním výborem Nemanice, proto je potřeba věnovat pozornost také archiváliím uloženým v archivním fondu Místní národní výbor Nemanice (EL NAD 300).

Hlášení o činnosti MAV NF (inv. č. 9) dosvědčuje informaci o ustavení MAV NF v Nemanicích a splnění jeho úkolů po únorových událostech roku 1948. Došlo např. k provedení „únorové očisty“ u MNV Nemanice (odvolání a doplnění členů navržených Národní frontou), prověření byli učitelé i ostatní veřejní zaměstnanci, došlo k odejmutí živnostenských oprávnění, začlenění osob do výroby, zbavení národní správy, bylo přísně zakázáno mluvit německy a německé rodiny byly navrženy k odsunu do vnitrozemí.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Národní fronta – místní výbor Nemanice uspořádala a archivní pomůcku sestavila Monika Žáčková.

Horšovský Týn dne 30. 7. 2019

Monika Žáčková

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Národní fronta – okresní výbor Domažlice*, kar 1, inv. č. 15.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Národní fronta – okresní výbor Domažlice*, kar 7, inv. č. 69.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Národní fronta – okresní výbor Domažlice*, kar 65, inv. č. 282–284.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Národní fronta – okresní výbor Domažlice*, kar 76, inv. č. 286.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Národní fronta – okresní výbor Domažlice*, kar 79, inv. č. 291.

Literatura

BĚLINA, Pavel a kol. *Kronika Českých zemí*. Praha : Fortuna Print, 1999.

ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. Praha : Libri, 1999.

GARKISCH, Miloš – TOPINKA, Jiří. *Národní fronta – okresní výbor Beroun 1948–1990 : inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 83]. Státní okresní archiv Beroun, 2010 [online], [cit. 2017–01–12]. Dostupné z <<http://soapraha.bach.cz/mrimage/soapraha/proxy/cz/archives/soap/CZ-221202010/inventare/dao/documents/OVNFBeroun.pdf>>.

K práci místních a městských výborů Národní fronty : metodická pomůcka. Praha : Ústřední výbor Národní fronty ČSSR, 1987.

KAPLAN, Karel. *Národní fronta 1948–1960*. Praha : Academia, 2012.

MATOUŠEK, Stanislav – TRÁVNÍČEK, Tomáš. *Národní fronta ČSSR v období budování socialistické společnosti*. Praha : Svoboda, 1989.

MLÝNSKÝ, Jaroslav. *Únor 1948 a akční výbory Národní fronty*. Praha : Academia, 1978.

PEŠŤÁK, Michael. *Národní fronta – krajský výbor Plzeň (1939) 1948–1990 : inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 610]. Státní oblastní archiv v Plzni, 2007.

**Přehled předsedů Místního akčního výboru Národní fronty Nemanice
a Místního výboru Národní fronty Nemanice**

1948	Karel Strolený
1948	František Šubrt
1948–1950	Václav Buršík
1950–? ⁸	František Vráb
1959–1961	Martin Lukeš ⁹
23. 9. 1971 – 1976	Josef Janochna
9. 6. 1976 – 8. 3. 1988	Bohuslav Perlovský
8. 3. 1988 – 2. 10. 1989	Petr Urbánek
2. 10. 1989 – 1990	Vilém Karlík

---

⁸ Prozatím se v archívním fondu nepodařilo zjistit, do kdy František Vráb zastával funkci předsedy MV NF Nemanice, ani kdo a kolik předsedů ji zastávalo před Martinem Lukešem.

⁹ MV NF Nemanice přerušil svoji činnost v roce 1961 a obnovil ji znovu až v roce 1971.

Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
č.	číslo
č. j.	číslo jednací
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
evid. jedn. č.	evidenční jednotka číslo
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
KSČ	Komunistická strana Československa
MAV NF	místní akční výbor Národní fronty
MNV	místní národní výbor
MV NF	místní výbor Národní fronty
NF	Národní fronta
OAV NF	okresní akční výbor Národní fronty
OV NF	okresní výbor Národní fronty
ppr	podací protokol
Sb.	Sbírka zákonů
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
ukn	úřední kniha

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

1. Orgány MAV NF a MV NF

1	Zápisy ze schůzí MAV NF Nemanice 21. 1. 1949, 18. 5. 1950	1949–1950	kar 1
2	Zápisy ze schůzí MV NF Nemanice 13. 2. 1959 – 16. 6. 1961	1959–1961	ukn 1
3	Zápisy ze schůzí MV NF Nemanice 23. 8. 1974 – 26. 5. 1987	1974–1987	ukn 2
4	Zápisy ze schůzí MV NF Nemanice 28. 7. 1987 – 21. 11. 1989	1987–1989	ukn 3

2. Úřední agenda MAV NF

A. Registraturní pomůcky

5	Podací protokol 3. 3. 1948 – 24. 5. 1950	1948–1950	ppr 1
---	---	-----------	-------

B. Spisy

6	Oběžníky, informace nadřízených organizací zasílané MAV NF Nemanice na vědomí	1948–1949	kar 1
7	Složení MAV NF Nemanice	1948–1949	kar 1
8	Plán práce MAV NF Nemanice	1949	kar 1
9	Hlášení o činnosti MAV NF Nemanice	1949	kar 1
10	Reorganizace MNV Nemanice, odvolání a dosazení členů do MNV Nemanice	1949	kar 1
11	Volby (složení místní volební komise)	1949	kar 1

Název archivní pomůcky:	Národní fronta – místní výbor Nemanice
Značka archivního fondu:	NF MV Nemanice
Časové rozmezí:	1948–1989
Počet evidenčních jednotek:	5 (3 úřední knihy, 1 podací protokol, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	11
Rozsah v bm:	0,11 bm
Stav ke dni:	30. 7. 2019
Zpracovatel(é) archivního fondu:	Monika Žáčková
Zpracovatel(é) archivní pomůcky:	Monika Žáčková
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 30. 7. 2019 – č. j. SOAP/10-397/2019